

ЗОРИЙ Ярослав

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
<https://orcid.org/0000-0003-4397-764X>
y.zoriy@chnu.edu.ua

БОГАТИРЕЦЬ Валентина

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
<https://orcid.org/0000-0002-6291-5180>
v.bohatyrets@chnu.edu.ua

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ УКРАЇНИ

Стаття присвячується проблемі розвитку лідерських якостей майбутніх офіцерів запасу як необхідна умова для формування їх управлінської компетентності. Лідерство розглядається як складний психолого-педагогічний феномен, який відрізняється від традиційних командирських якостей.

У статті досліджено чинники, які сприяють розвитку лідерських якостей у майбутніх офіцерів запасу в ході навчання у військових вищих навчальних закладах України (далі - ВВНЗ) та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти (далі – ВНП ЗВО). Зокрема, акцентується увага на ролі лідерських якостей у формуванні управлінської компетентності громадян України, які навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу. Розглядається питання підвищення якісних професійних характеристик та ролі викладацького складу кафедр (факультетів) військової підготовки з урахуванням наявності бойового досвіду та педагогічної майстерності. Автори наголошують, що сучасна військова підготовка потребує нових підходів, орієнтованих на розвиток лідерських якостей у курсантів військових навчальних закладів, що сприяє їхньому успішному управлінню підрозділами. Досліджено суперечності між традиційними формами підготовки офіцерів та сучасними вимогами до лідерства. Визначено ключові компоненти управлінської компетентності: мотиваційний, когнітивний, функціональний та особистісний, а також акцентовано на важливості розвитку навичок управління собою, підлеглими та командою. Підкреслено важливість фізичної підготовленості офіцерів, що сприяє їхньому авторитету серед підлеглих

Сутність вищевикладеного зводиться до постулату, що офіцер, як керівник з одного боку відповідає за дотримання статутних міжособистісних взаємин в колективі військового підрозділу, як бойової одиниці, а з іншого – як справжній лідер регулює неформальні стосунки підлеглих воїнів з урахуванням їхніх індивідуально-психологічних та фізичних особливостей. Мета такої відповідальної діяльності – ефективність та функціональність підпорядкованого підрозділу у виконанні повсякденних навчально-бойових та бойових завдань військової служби.

Ключові слова: військова діяльність, лідерські якості, військові вищі навчальні заклади України, підготовка офіцерів запасу, якість підготовки, управлінська компетентність, російсько-українська війна

<https://doi.org/10.31891/pcs.2024.3.20>

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Лідерство як психолого-педагогічний і соціальний феномен є складним і багатогранним процесом, який можна охарактеризувати з різних позицій. Однією з важливих ознак лідерства є його структурний характер. Системі професійної військової освіти України потрібні нові психолого-педагогічні підходи до процесу формування лідерських якостей у майбутніх офіцерів, які відповідають вимогам сучасності. Актуальність проблеми зумовлена тим, що нині істотно зросли вимоги до якості професійної підготовки фахівців у системі вищої освіти. Основні підходи до вивчення

лідерства як умови формування управлінської компетентності майбутніх офіцерів, як кадрових, так і запасу вирізняються комбінацією трьох основних змінних: лідерські якості, лідерська поведінка і ситуація, в якій діє лідер.

Складність формування лідерства в майбутніх офіцерів у процесі їх професійної підготовки полягає в тому, що освітня система ВВНЗ спрямована на формування, перш за все, якостей військового керівника, тобто управлінських чи командирських якостей, а також військово-професійної компетентності. Однак поняття «керівник» (командир) і «лідер» не тотожні. Лідер у будь-якій сфері діяльності, зокрема військовій, на відміну від керівника (командира), наділений

певними правами у результаті розвитку неофіційних міжособистісних стосунків. Професійна підготовка майбутнього офіцера нині потребує розв'язання таких важливих суперечностей: між сучасними вимогами до ефективного керівництва (командування) підпорядкованими військовими підрозділами (боездатними командами) і проявами лідерства військовослужбовців різних категорій у військово-професійній діяльності; протиріччя між традиційними підходами у професійній підготовці курсанта (слухача) та сучасними вимогами щодо оновлення змісту й уточнення поняттєво-категоріального апарату професійної освіти, зокрема й військової; протиріччя між нормативними (формальними) вимогами до професійної діяльності командира підрозділу та неформальними аспектами взаємодії з підлеглими з метою ефективного досягнення поставлених цілей тощо [1, с.67].

2. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті - Мета статті полягає у виявленні та обґрунтуванні важливості лідерських якостей для формування управлінської компетентності майбутніх офіцерів запасу у вищих військових навчальних закладах (далі - ВВНЗ) та у військово-навчальних підрозділах закладів вищої освіти України (далі – ВНП ЗВО).

Аналіз історико-педагогічної літератури свідчить про певний інтерес вітчизняних науковців до вивчення педагогічного досвіду формування управлінської компетенції майбутніх офіцерів в системі військової освіти України та провідних країн світу. У наукових доробках педагогів і психологів (О.В. Бойко, Т.Е. Вежевич, В.І. Власов, Н.С. Жеребова, О.Г. Романовський, Н. О. Семченко та інших). Але питанню розвитку лідерських якостей як важливої умови формування управлінської компетентності майбутніх офіцерів запасу приділяється недостатньо уваги. Зважаючи на те, що підготовка громадян України за програмою офіцерів запасу у ВВНЗ і ВНП ЗВО розрахована, як правило, на 2-3 роки і заняття проводяться методом «військового дня» один раз на тиждень, основним завданням викладацького складу в таких умовах є виконання навчального плану. Констатуємо, що в програмі жодним чином не прописані питання розвитку у майбутніх офіцерів запасу

лідерських якостей з акцентом їх важливості для формування управлінської компетентності майбутнього офіцера – командира й вихователя.

Визначення майбутніми офіцерами запасу особистісної та суспільності значущості цілеспрямованої професійної підготовки базується на окресленні ціннісних орієнтацій та особистісного смислу означеної діяльності. Таким чином відбувається комплексна реалізація системного, особистісного та *аксіологічного* підходів у навчанні. У результаті такої інтеграції кожен студент (курсант, слухач), незважаючи на загально визнані вимоги до професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу, навчальні плани і програми, що використовуються на кафедрах військової підготовки у ЗВО, має власну модель виконання оптимальних професійних дій, яка базується на особистісному баченні себе у військовій професії як справжнього фахівця, офіцера - лідера [2, с.126].

3. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Складність формування лідерства в майбутніх офіцерів у процесі їх професійної підготовки полягає в тому, що освітня система ВВНЗ спрямована на формування, перш за все, якостей військового керівника, тобто управлінських чи командирських якостей, а також військово-професійної компетентності. Однак поняття «керівник» (командир) і «лідер» не тотожні. Лідер у будь-якій сфері діяльності, зокрема військовій, на відміну від керівника (командира), наділений певними правами у результаті розвитку неофіційних міжособистісних стосунків. Професійна підготовка майбутнього офіцера нині потребує розв'язання таких важливих суперечностей: між сучасними вимогами до ефективного керівництва (командування) підпорядкованими військовими підрозділами (боездатними командами) і проявами лідерства військовослужбовців різних категорій у військово-професійній діяльності; протиріччя між традиційними підходами у професійній підготовці курсанта (слухача) та сучасними вимогами щодо оновлення змісту й уточнення поняттєво-категоріального апарату

У військовому середовищі лідерство офіцера є інтегрованим виявом його професійно важливих і морально-психічних якостей, характерних для сучасного військового керівника. Офіцер може стати лідером у військовому підрозділі лише в тому випадку, якщо він чітко усвідомлює мету, поставлені завдання і може чітко визначати напрями, методи, способи та засоби їх виконання. Лідер офіцер має вищий статус від інших військовослужбовців у підрозділі, дотримується групових норм поведінки, бере на себе відповідальність за виконання групових завдань і виявляє вищий статус у складних ситуаціях [3].

Якщо дотримуватися запропонованої П.Пономаренком структури управлінської компетентності майбутнього офіцера, згідно якої автором виокремлено такі компоненти, як: мотиваційний, когнітивний, функціональний та особистісний, то, враховуючи специфічні особливості військово-професійної діяльності майбутніх офіцерів, в т.ч. і запасу, можна стверджувати, що ці компоненти цілком відповідають завданню розвитку у них лідерських якостей як важливого чинника формування управлінської компетентності [4].

Чому ж ми вважаємо, що розвиток саме лідерських якостей майбутніх офіцерів є обов'язковою умовою формування їх управлінської компетентності? У Доктрині розвитку військового лідерства в Збройних силах України (далі - Доктрина) зазначається, що головними умовами успішного здійснення військового лідерства є формування професійних навичок, особистої гідності, колективної взаємоповаги, дотримання засад воїнської культури, створення позитивної морально-психологічної атмосфери у військовому середовищі, показ прикладів солідарної підтримки і побратимства, стійкої мотивації щодо досягнення поставленої мети, проявлення відкритості та щирості у взаємовідносинах на основі налагодження внутрішніх комунікацій [5, с.9]. Ці доктринальні положення логічно перегукуються зі Стандартом вищої освіти України, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 29.10.2018 № 1168, в якому зазначено, що ціллю навчання є «підготовка висококваліфікованих офіцерів тактичного рівня, які є компетентними в специфічних питаннях військового

управління підрозділами ланки взвод, рота та є здатними виконувати завдання за призначенням». А серед визначених у Стандарті спеціальних (фахових, предметних) компетентностей виокремлюємо наступні: К12. Здатність управляти підрозділом (за видами, родами Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України) в ході бойового застосування та повсякденної діяльності на основі знань і розуміння правових засад функціонування держави і основ законодавства України, системи забезпечення національної безпеки України, сутності та основних питань етики збройної боротьби, професії офіцера. К13. Здатність планувати, організувати і вести бій підрозділом (за видами, родами Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України). Серед визначених у Стандарті Програмних результатів навчання звертаємо увагу на наступні: ПР12. Знати та розуміти процеси управління підрозділом (за видами, родами Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України) в ході підготовки і ведення бою та у повсякденній діяльності. ПР13. Планувати, організувати і застосовувати навички ведення бою підрозділом (за видами, родами Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України) [6]. Отож, сьогодні на перший план виходить потреба в підготовці офіцера – лідера, який під час навчання не лише набув нових військових знань, умінь та навичок відповідно до запрограмованих компетенцій, але й усвідомив, що вже через певний проміжок часу буде призначений на первинну офіцерську посаду, очолить військовий підрозділ і стане нести відповідальність за все, за всіх і за кожного!

Збройні Сили та інші військові формування України сьогодні, як ніколи потребують висококваліфікованих військовослужбовців, завперш – офіцерів-професіоналів, які забезпечать злагодженість та ефективність дій ввіреного підрозділу, поведуть за собою сильних духом та фізично, підготовлених, професійно навчених воїнів, які розуміють і знають, що робити і як діяти на полі бою. У Доктрині виокремлено риси і якості, яких військовослужбовці очікують від своїх командирів-лідерів: «...він професійно

знає і робить свою роботу; він знає все про роботу своїх підлеглих; він інформує особовий склад про те, що відбувається і може прогнозувати подальший розвиток дій; він формує, підтримує, розвиває згуртованість особового складу в боездатній команді і дбає про злагодженість його дій; він досконало знає своїх підлеглих, забезпечує їх потреби і надає допомогу; він поділяє зі своїми підлеглими всі труднощі та ризики; він клопоче про нагородження найкращих військовослужбовців і вживає заходів до порушників військової дисципліни; він постійно працює над власним професійним зростанням та розвитком особового складу тощо» [5, с.10].

Які ж саме лідерські якості допоможуть майбутньому офіцеру формувати управлінську компетентність під час навчання у ВВНЗ та ВНП ЗВО? На нашу думку, важливими якостями є розвинені комунікативні навички, фізичні кондиції, дисциплінованість, організаторські здібності, неординарність, ініціативність тощо. Правда, випадає з цього переліку фізична підготовленість, адже у Програмі підготовки офіцерів запасу дисципліна «фізичне виховання» відсутня. Проте, ця якість є надважливою для авторитету офіцера-командира, особливо в умовах сучасного загальновійськового бою. Саме тому, викладачі кафедр військової підготовки підтримують колег зі спортивних кафедр і постійно лобюють перед керівництвом ЗВО питання включення дисципліни «фізичне виховання» – до освітніх програм усіх, без винятку спеціальностей, хоча б для 1-2 курсів [7].

Погоджуємося з думкою групи науковців в тому, що ефективне управління для військового лідера має складатися зі змін на певних рівнях: формування лідерських якостей із управління собою; окремими підлеглими та військовим підрозділом (командою). Зокрема, автори ідеї зазначають, що Лідерство собою йде першим, оскільки ефективне управління починається з себе. Для керування кимось майбутній офіцер має навчитися керувати собою, знати, що він може, які якості необхідні йому для досягнення успіху. Тільки коли майбутній офіцер набуде досвіду формування лідерських якостей із управління собою, він буде готовим управляти підлеглими. Ключем

до управління окремими підлеглими є здатність встановлювати з ними довірливі стосунки з урахуванням їхніх індивідуально-психологічних особливостей. Наступним кроком на шляху формування лідерських якостей у майбутніх офіцерів є підготовка їх до управління військовим підрозділом як командою. Управління командою завжди складніше, ніж управління окремими людьми. Управління командою вимагає від майбутнього офіцера як військового керівника довіри до підлеглих і їхніх спільних зусиль [10, с.39].

Варто наголосити, що таким чином у військовослужбовців формується й зміцнюється віра в свого командира, у його військовий талант, в те, що саме під його командуванням (читай - управлінням) підрозділ виконає усі поставлені завдання з мінімальними втратами і усвідомленою готовністю до подальших військових дій. Саме так досягається важлива місія, коли лідер формальний (офіцер-командир, наділений статутними посадовими повноваженнями) стає лідером реальним – командиром, який впевнений в своїй команді, в усіх своїх підлеглих разом і в кожному окремо. Командир-лідер знає собі ціну, переконаний у своїй компетентності, управлінських спроможностях, й відповідно – у бойовій ефективності ввіреного йому військового підрозділу.

Розуміючи, що поняття управління і лідерство не є синонімами, варто підкреслити їхню взаємообумовленість і взаємодоповнюваність.

Повністю поділяємо думку О.Бойка, який стверджує, що між цими поняттями існує багато спільних рис. Головними з них є такі: обидва феномени виступають засобом організації й певної координації взаємовідносин між військовослужбовцями, засобом їх спрямування та управління ними; як формальне керівництво, так і неформальне лідерство істотною мірою реалізують процеси соціального впливу у військовій організаційній структурі (підрозділі, команді, колективі); як управлінню, так і лідерству, притаманний момент певної субординації відносин, хоча в управлінні він виступає досить чітко, оскільки регламентований і закріплений посадовими інструкціями, а в лідерстві його наявність набагато менш

помітна і задалегідь формально ніяк не окреслена [1, с.429].

Отже, на наш погляд, у Програмі підготовки офіцерів запасу обов'язково повинна бути прописана теза щодо важливості набуття під час навчання лідерських якостей як важливого інструменту прискорення входження в посаду та посилення управлінського статусу вчорашніх випускників військових кафедр (факультетів) як командирів, вихователів, бойових побратимів.

4. ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

Розвиток лідерських якостей є ключовим чинником у формуванні управлінської компетентності майбутніх офіцерів запасу. У ході цього дослідження було доведено, що ефективно лідерство безпосередньо впливає на здатність приймати рішення, адаптивність та організаторські здібності, що є необхідними для сучасного військового менеджменту. Майбутні офіцери запасу, стикаючись із все більш складним та динамічним безпековим середовищем, потребують не лише технічної підготовки, але й міцних лідерських якостей для успішного управління як рутинними, так і кризовими ситуаціями.

Останнім часом у засобах масової інформації стали з'являтися публікації, в яких висувуються претензії командирам різного рівня військових підрозділів і навіть частин щодо їхнього непрофесіоналізму, відсутності у них ключових фахових і людських рис і якостей. Проте, не варто не звертати увагу на претензії так званих «диванних експертів». Інша справа, коли протиріччя виникають на вертикальному і горизонтальному рівнях всередині військової організації і стосуються спільної бойової діяльності офіцерів-командирів та підлеглих військовослужбовців.

Інтеграція лідерських тренувань у програми підготовки офіцерів запасу сприяє розвитку важливих навичок, таких як командна робота, емоційний інтелект та стратегічне мислення. Це дослідження акцентує увагу на тому, що розвиток цих компетентностей найкраще досягається шляхом практичного навчального

середовища, де теоретичні знання застосовуються в реалістичних, стресових умовах.

З теоретичної точки зору, результати дослідження підтверджують важливість цілісного підходу до підготовки офіцерів, який поєднує як управлінські навички, так і розвиток лідерства. Практичні рекомендації включають необхідність посилення модулів лідерства в рамках військових академій та навчальних програм, щоб майбутні офіцери запасу отримували необхідні інструменти лідерства для протистояння сучасним викликам.

У статті окреслено важливість сформованості у майбутніх офіцерів запасу управлінської компетентності та вагомої ролі у цьому процесі розвинених лідерських якостей офіцерів-командирів та вихователів. Зазначено, що як лідерські якості, так і управлінська компетентність офіцера, яка проявляється у здатності здійснювати військово-професійну діяльність для забезпечення бойової ефективності підрозділу, базуються на суворій, але водночас креативній взаємодії військовослужбовців, що поєднує дотримання норм субординації з опорою на довіру у специфічній військовій комунікації.

З метою подальшого вдосконалення управлінської компетентності майбутніх офіцерів запасу, військовим навчальним закладам України рекомендується продовжувати адаптацію навчальних програм з акцентом на розвиток лідерських якостей, використовуючи для цього кейс-стаді, симуляції та навчання на основі співпраці. Пріоритизація лідерських якостей дозволить майбутнім офіцерам запасу бути краще підготовленими до виконання управлінських функцій, сприяючи створенню більш ефективних та адаптивних військових підрозділів.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо в уточненні компонентів системи лідерських якостей майбутніх офіцерів запасу, зважаючи на нетривалий (2 роки, 1 рік чи 4 місяці) термін їхнього навчання відповідно до положень керівних документів [11], що сприятиме підвищенню якості військово-педагогічного процесу з урахуванням вимог сучасного загальновійськового бою, розвитку рефлексії як обов'язкової професійної і водночас,

особистісної якості студента (курсанта, слухача) як потенційного військовослужбовця – майбутнього управлінця, що створює	підґрунтя для його постійного військово-професійного розвитку та самовдосконалення як особистості та військового професіонала – лідера.
--	---

Література

1. Бойко О. В. Теорія і методика формування лідерської компетентності офіцерів Збройних сил України: монографія / О. В. Бойко. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2020. 667 с.
2. Зорій Я.Б. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх офіцерів запасу в закладах вищої освіти : монографія / Я.Б. Зорій. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т імені Юрія Федьковича, 2018. – 2018. – 420с.
3. Гончарук Д.І. Організаційно-педагогічні умови формування лідерських якостей майбутніх офіцерів у ВВНЗ з урахуванням досвіду російсько-української війни // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Випуск 5 (178) 2024 С.54-57
4. Пономаренко Павло. Структурні компоненти управлінської компетентності майбутніх офіцерів//Теоретичні та прикладні аспекти дослідження феноменів лідерства, управління та розвитку соціального об'єкту / Пономаренко П. // Теорія і практика управління соціальними системами. – Харків: НТУ “ХПІ”. – 2023. №4 – С. 112-122
5. Доктрина розвитку військового лідерства у Збройних Силах України, затверджена наказом Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 01.12.2020 № ВКП 7-00(03).016. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 253 – Військове управління (за видами Збройних сил) для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.10.2018 № 1168.
6. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 253 – Військове управління (за видами збройних сил) для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.10.2018 № 1168.
7. IVASHCHENKO, Olena; YARMAK, Olena; GALAN, Yaroslav; NAKONECHNYI, Igor; ZORIY, Yaroslav. (2017). Leadership as a fundamental aspect of the performance of student-athletes in university men's sports teams. Journal of Physical Education and Sport. 17. 472-480. DOI:10.7752/jpes. 2017.s2071
8. Романовський О., Ігнатюк О., Резнік С., Солодовник Т. Концептуальні засади інноваційно-стратегічного напрямку підготовки майбутніх військових фахівців різних спеціальностей сектору безпеки, охорони, оборони у умовах освітніх трансформацій / О. Романовський, О. Ігнатюк, С. Резнік, Т. Солодовник // Теорія і практика управління соціальними системами. – Харків: НТУ “ХПІ”. – 2021. №4 – С. 47 – 56
9. Ігнатюк О., Резнік С., Солодовник Т., Серeda Н. Потенціал формальної та неформальної освіти у розвитку професійної компетентності, лідерських якостей і лідерського потенціалу фахівців військових спеціальностей, фахівців з правоохоронної діяльності пенітенціарної системи України / О. Ігнатюк, С. Резнік, Т. Солодовник, Н. Серeda // Науковий вісник Сіверщини. Серія: Освіта. Соціальні та поведінкові науки. – 2023. №1(10) – С. 105 – 124.
10. Лебедик Л, Стрельников В. Формування лідерських якостей у майбутніх офіцерів Національної гвардії України / Л. Лебедик, В. Стрельников // Теорія і практика управління соціальними системами. – Харків: НТУ“ХПІ”. – 2021. №3 – С. 35 – 42.
11. Інструкція про організацію військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу // затверджено Наказом Міністерства оборони України, Міністерства освіти і науки України 14.12.2015 №719/1289 (у редакції наказу Міністерства оборони України, Міністерства освіти і науки України від 18 червня 2019 р. № 316/833) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1678-15#Text>

References

1. Boiko O. V. Teoriia i metodyka formuvannia liderskoi kompetentnosti ofitseriv Zbroinykh syl Ukrainy : monohrafiia / O. V. Boiko. Zhytomyr: Vyd. O. O. Yevenok, 2020. 667 s.
2. Zorii Ya.B. Teoretychni ta metodychni zasady pidhotovky maibutnikh ofitseriv zapasu v zakladakh vyshchoi osvity: monohrafiia / Ya.B. Zorii. – Chernivtsi: Chernivetskyi nats. un-t imeni Yurii Fedkovicha, 2018. – 2018. – 420s.
3. Honcharuk D.I. Orhanizatsiino-pedahohichni umovy formuvannia liderskykh yakosteï maibutnikh ofitseriv u VVNZ z urakhuvanniam dosvidu rosiisko-ukrainskoi viiny // Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Vypusk 5 (178) 2024 S.54-57
4. Ponomarenko Pavlo. Strukturni komponenty upravlinskoï kompetentnosti maibutnikh ofitseriv Teoretychni ta prykladni aspekty doslidzhennia fenomeniv liderstva, upravlinnia ta rozvytku sotsialnoho obiekta / Ponomarenko P. //Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyimi systemamy. – Kharkiv: NTU “KhPI”. – 2023. №4 – S. 112-122
5. Doktryna rozvytku viiskovoho liderstva u Zbroinykh Sylakh Ukrainy, zatverdzhena nakazom Nachalnyka Heneralnoho shtabu Zbroinykh Syl Ukrainy vid 01.12.2020 № VKP 7-00(03).01 Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 253 – Viiskove upravlinnia (za vydamy zbroinykh syl) dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 29.10.2018 № 1168.
6. Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 253 – Viiskove upravlinnia (za vydamy zbroinykh syl) dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 29.10.2018 № 1168.

7. IVASHCHENKO, Olena; YARMAK, Olena; GALAN, Yaroslav; NAKONECHNYI, Igor; ZORIY, Yaroslav. (2017). Leadership as a fundamental aspect of the performance of student-athletes in university men's sports teams. Journal of Physical Education and Sport. 17. 472-480. DOI:10.7752/jpes. 2017.s2071
8. Romanovskyi O., Ihnatiuk O., Reznik S., Solodovnyk T. Kontseptualni zasady innovatsiino-stratehichnoho napriamu pidhotovky maibutnikh viiskovykh fakhivtsiv riznykh spetsialnostei sektoru bezpeky, okhorony, oborony u umovakh osvity transformatsii / O. Romanovskyi, O. Ihnatiuk, S. Reznik, T. Solodovnyk // Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnykh systemamy. – Kharkiv: NTU “KhPI”. – 2021. №4 – S. 47 – 56
9. Ihnatiuk O., Reznik S., Solodovnyk T., Sereda N. Potentsial formalnoi ta neformalnoi osvity u rozvytku profesiinoi kompetentnosti, liderskykh yakosti i liderskoho potentsialu fakhivtsiv viiskovykh spetsialnostei, fakhivtsiv z pravookhoronnoi diialnosti penitentsiarnoi systemy Ukrainy / O. Ihnatiuk, S. Reznik, T. Solodovnyk, N. Sereda // Naukovyi visnyk Sivershchyny. Serii: Osvita. Sotsialni ta povedinkovi nauky. – 2023. № 1(10) – S. 105 – 124.
10. Lebedyk L., Strelnikov V. Formuvannia liderskykh yakosti u maibutnikh ofitseriv Natsionalnoi hvardii Ukrainy / L. Lebedyk, V. Strelnikov // Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnykh systemamy. – Kharkiv: NTU “KhPI”. 2021. №3 – S. 35 – 42.
11. Instruktsiia pro orhanizatsiiu viiskovoi pidhotovky hromadian Ukrainy za prohramoiu pidhotovky ofitseriv zapasu // zatverdzheno Nakazom Ministerstva oborony Ukrainy, Ministerstva osvity i nauky Ukrainy 14.12.2015 №719/1289 (u redaktsii nakazu Ministerstva oborony Ukrainy, Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 18 chervnia 2019 r. № 316/833) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1678-15#Text>

Abstract

ZORIY Yaroslav, BOHATYRETS Valentyna
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

FOSTERING LEADERSHIP SKILLS AS A FOUNDATION FOR DEVELOPING MANAGERIAL COMPETENCE IN FUTURE RESERVE OFFICERS OF UKRAINE

This article addresses the problem of developing leadership qualities in future reserve officers as a necessary condition for forming their managerial competence. Leadership is viewed as a complex psychological and pedagogical phenomenon that differs from traditional commanding qualities.

The authors' focus revolves around the factors that contribute to the fostering leadership qualities in future reserve officers of Ukraine during their training in military educational institutions or academies (MEI) of Ukraine and military training departments of higher education institutions (MTD HEI). Furthermore, the body of the article goes on to discuss the role of leadership qualities in shaping the managerial competence of Ukrainian citizens studying in the reserve officer training program. The issue of enhancing the quality of professional characteristics and the role of the teaching staff of military training departments (faculties) is discussed, taking into account their combat experience and pedagogical skills. The authors highlight the essential thesis that modern military training requires new approaches aimed at developing leadership qualities in military academy cadets, which facilitates their successful management of units.

The article explores the contradictions between traditional officer training methods and contemporary leadership requirements. The key components of managerial competence are delineated as motivational, cognitive, functional, and personal dimensions, with particular emphasis placed on the necessity of cultivating skills for self-management, as well as for effectively leading subordinates and teams. It is worth noting that the significance of physical preparedness for officers is underscored, as it contributes to their authority and credibility among subordinates.

To recapitulate the core of the aforementioned, it could be stated that an officer, in their capacity as a leader, bears the responsibility for upholding statutory interpersonal relationships within the military unit as a cohesive combat entity. Concurrently, the officer must adeptly manage the informal dynamics among subordinate soldiers, considering their individual psychological and physical attributes. The overarching objective of such a responsible role is to ensure the efficiency and effectiveness of the subordinate unit in executing routine training and combat assignments related to military service.

Keywords: military activity, leadership qualities, military higher education institutions of Ukraine, reserve officer training, quality of training, managerial competence, Russo-Ukrainian war.

Стаття надійшла до редакції 17.07.2024 р.